

Internationella sjöfågelräkningen i Blekinge 11-12 januari 2014

Mats Olsson

För 38:e året har de övervintrande sjöfågeln räknats kring mitten av januari. Den obrutna sviten av räkningar är mycket värdefull! Att jämföra de olika åren, olika arters antal och fluktuationer är mycket spännande. Siffrorna ingår i den internationella räkningen som ”styrts” från Lund av Leif Nilsson. Dessa sätts in i ett vidare perspektiv som täcker Europa. Genom räkningarna har man koll på förändringar som kan leda till beslut om skydd av övervintringsområden, åtgärder för att skapa lokaler som är näringsrika och därmed hysa stora koncentrationer av sjöfågel.

“Inventeringarna av Blekinges skärgård har stått som modell inom en grupp som arbetar med att ta fram indikatorer vad gäller miljöstatus detta för att visa hur man kan göra sådana beräkningar. Den serie vi fått ihop i Blekinge är ju en av de längsta i Östersjön. Hanöbukten som modellområde för detta arbete syftar till att ge synpunkter på hur man mäter miljöstatus i samband med EUs nya marina direktiv. Inventeringarna blir mer och mer värdefulla. Man har dessutom börjat intressera sig för hur det står till med Hanöbukten på högsta nivå.”

(Citat ur mail från Leif Nilsson, Ekologiska institutionen, Lund)

Metoden är att räkna alla svanar, gäss, simänder, dykänder, skrakar, lommar, doppingar, skarvar, rördrommar, hägrar, rörhöna, sothöna och alkor. En karta delar in Blekinge i ca 200 sektorer som nås med hjälp av bil och fötterna. Där spanas sektorns vattenyta av och samtliga av de ovan observerade arterna räknas och läggs in i ett Excel-dokument. För att komplettera så använder jag även Svalan och då har jag tagit med alla arterna och vad som är rapporterat under perioden mellan 5 januari och 19 januari. De observationer som tas med i materialet är fåglar som inte sträcker utan är stationära. Risken finns att någon av dessa ändå är passerande fåglar, men det rör sig om enstaka individer och dessa påverkar inte resultatet i helhet.

Huvudräkningsdagar var 11-12 januari 2014 och årets räkning genomfördes under, eller i anslutning till, den aktuella helgen. Denna vinter har det varit mild med resultat att alla vatten och vikar var öppna. Dock kom en köldknäpp med några minusgrader, vilket gjorde att några grunda vikar frös natten till den 13 januari. Risken finns att en del fågel ligger ”utomskärs” dvs. utom synhåll för räkning från land. Det innebär att totalsiffran kanske inte stämmer med verk-ligheten. Att det under samtliga 38 år varit flockar av olika storlekar som inte kunnat räknas gör att materialet ändå blir relevant och kan jämföras.

Antalet knölsvanar (*Cygnus olor*) var i år 1177 ex. Trenden att knölsvanen har svårt att klara ungfågeln under vintrarna kvarstår. Andelen ungfåglar kollades från Järnavik – Bröms även i år. Resultatet blev 800 adulta och 131 juv (2k). Sångsvan

(*Cygnus cygnus*) ökade från 153 ex. 2013 till 411 ex. 2014. Mindre sångsvan (*Cygnus bewickii*) uppehöll sig/rastade 15 ex vid Gökälv den 19.1. Detta kan vara en flock som är på väg mot SV likaväl som en flock som uppehållit sig i Blekinge den aktuella räkningsperioden.

Häger vid Millegarne. Foto: Mats Olsson

Hela Blekinge och södra Sverige har haft barmark tills mitten av januari då snön kom med friska vindar. De gäss som uppehöll sig i Blekinge var nere på Ådala, Elleholm och borta vid Ramdala. I år har det uppträtt spetsberggäss (*Anser brachyrhynchus*) på flera platser under december och januari. Det räknades totalt 8 ex. under räkningsperioden. Sädgås (*Anser fabalis*) höll ett antal på 688 ex. kvar på fälten dels i Ramdala men också i Elleholm där de normalt inte är den dominerande gåsarten. Bläsgås (*Anser albifrons*) var det 17 ex. som kunde räknas in med stor spridning med enstaka ex. En flock sågs lätt vid Olsäng och drog mot SV den 11 januari. Antalet grågäss (*Anser anser*) var 3331 ex. vilket är inte långt från maxsiffran 4039 ex. 2008. Kanadagåsens (*Branta canadensis*) 217 ex. är ett ganska normalt antal. 21 vitkindade gäss (*Branta leucopsis*) kunde också räknas in. I mitten av december var det mycket stora ansamlingar med vitkindad gås i NÖ Skåne. Dessa flockar ”spillde” inte in över gränsen. Skåne hade under december rekordmånga rastande gäss med över 43 000 ex!

Bland simänderna så var det blygsamma 17 ex. bläsand (*Anas penelope*) och 15 snatterand (*Anas strepera*). Den senare har visat ett stigande antal under hösten på

många lokaler. Framöver om vintrarna ska fortsätta att vara milda, så lär denna siffra öka. Kricka (*Anas crecca*) var 75 till det totala antalet vid räkningen. Torhamns udde är en lokal som verkar passa krickan under vintertid. Men vädret var inte gynnsamt och möjligen kan det ha gett ett lite antal. Talrikast är gräsanden (*Anas platyrhynchos*) med hela 12 431 ex. Högsta siffran under de 38 åren har varit 14 427 ex. Vid genomgång av bilder tagna under räkningen så upptäckte jag ett par stjärtand (*Anas acuta*). Dessa höll tillsammans med gräsänder vid Kuggeboda hamn. Stötta av en havsörn tog de till vingarna och i flocken så fanns paret. Förutom detta par så var där en stjärtand observerad i räkningsperioden i Järnaviks våtmark. Så summan blev 3 ex.

Vigg, brunänder och bergänder vid Hjortahammar. Foto: Mats Olsson

Bland dykänderna inräknades det 945 ex brunanden (*Aythya ferina*), vilket är några hundra färre än 2013. Det kan ev. bero på den milda vintern fram till räkningsperioden. Vigg (*Aythya fuligula*) återigen på topp med 37 354 ex. och är den vanligaste av sjöfåglarna vintertid i Blekinge. Eftersom den milda vintern medfört helt öppet vatten överallt så var det även i år en mycket stor flock vigg i Färsksjön (de allra flesta åren frusen) på Torhamnslandet. Flocken var svår-räknad men bedömningen/räkningen stannade vid ca 7 500 ex. Enligt fågel-skådare så har det varit betydligt fler ex. tidigare på hösten. Det verkar som att denna sjö inte kollats tillräckligt noga och att siffrorna från den skulle varit mycket intressanta att ha med i rapporteringen till Svalan. Berganden (*Aythya marila*) stannade på lite drygt 545 ex. Detta är också en art som kan gäcka vid räkningen. Ruggande ungfåglar kan på

längre hål missas och tas för viggas. Men berganden har några favoritområden som de ligger i normalt sett. I år var de mer utspridda. Ejder (*Somateria mollissima*) fortsätter att minska eller hålla låga antal under vintern. 2014 blev det endast 9 ex. inräknade. Detta kan också vara en fingervisning att Östersjöstammen har minskat kraftigt. Antalet alfågel (*Clangula hyemalis*) 68 ex. och sjöorre (*Melanitta nigra*) sågs 1 enda ex. men det finns troligen fler ute i Pukaviksbukten då fler mindre flockar ses till och från. Svärta (*Melanitta fusca*) hittades inga ex. av medan knippan (*Bucephala clangula*) förekom något färre i år med 2462 ex.

Salskraken (*Mergus albellus*) som tidigare sågs ”överallt” med fina flockar men var i år färre med 472 ex. Småskrakens (*Mergus serrator*) 389 ex. vilket pekar på en rätt normal vinterstam som ses från fastland. Arten är en tuffing och finns längre ut i havsbandet vilket gör att siffran inte representerar det antal som övervintrar. Storskraken (*Mergus merganser*) var i stort detsamma som förra året med 854 ex mot 882 ex 2013.

Smålom (*Gavia stellata*) räknades till 5 individer i år dvs. några ex. fler än 2013, men det ligger flera lommar längre ut till havs som vi aldrig får kontakt med under räkningen. Storlom (*Gavia arctica*) räknades till 4 ex. Vid räkningen på lördagen så var flera lommar mycket aktiva längs östra kusten av Blekinge. Men hur många som flög långa sträckor var svårt att konstatera. De som räknades gick in för landning eller lättade från lokalen/sektorn.

Ulf Oscarsson och Mats Olsson räknar vid Skönstavik respektive Slättanäs. Foto: Mats och Lars Olsson.

Smådoppingen (*Tachybaptus ruficollis*) slog rekord 2010 med hela 62 ex., 2012 blev det 8 ex., 2013 17 ex. och i år 5 ex. Vid samma tillfälle har det setts 4 ex. vid Kastellet och 3 ex. i Svanevik nu under vintern. Detta talar för att vi inte lyckats se alla som ligger längs kusten. Skäggdoppingen (*Podiceps cristatus*) som har minskat

de senaste vintrarna vände uppåt igen till 238 ex. Gråhakedopping (*Podiceps grisegena*) lyste med sin frånvaro. Det har dock setts sträckande/förbiflygande gråhakedoppingar på både Lindö och Stutanabben på Sternö. Svarthakedopping (*Podiceps auritus*) blev det 1 ex. av.

Storskarven (*Phalacrocorax carbo*) var det tredubbelt fler 2014 med 997 ex. jämfört med 2013. På flera håll talas det om att stammen av storskarv håller på att minska i Östersjön. Storskarvarna som finns här kommer troligen öster ifrån och är inte den häckande populationen i Blekinge. Rördrom (*Botaurus stellaris*) finns i vassområdena men är mycket svårräknad och i år blev det 0 individer igen. Att det finns flera ex. i vassarna råder det ingen tvekan. Vi har utan tvivel biotoper som borde hysa många övervintrande ex. Hägern (*Ardea cinerera*) har även denna vinter lämnat Blekinge och det sågs endast 17 individer. Rörhönan (*Gallinula chloropus*) har även den lämnat Blekinge för endast 2 ex. räknades in varav 1 ex. håller till vid bron till Munkahusviken. Sothöna (*Fulica atra*) räknades det in 4902 ex. i år. Alkorna så är det som vanligt tunt med och det kunde inte räknas in någon under perioden. Men liksom lommar och doppingar så ses enstaka individer på Lindö, Stutanabben m.fl. lokaler.

Sammantaget blev det 67 681 ex. jämfört med 66 6740 ex. vid 2013 års räkning. Skillnaden var alltså mycket marginell med 941 ex. Totalt har dryga 1 833 748 sjöfåglar räknats under de 38 åren av obruten räkning. Tio-i-topp lista ser ut som följer och det är inga vetenskapliga siffror utan bara lite ”kuriosa” att fundera kring.

1. Vigg	1 101 531 ex
2. Gräsand	222 636 ex
3. Sothöna	173 393 ex
4. Knipa	76 242 ex
5. Knölsvan	49 042 ex
6. Brunand	42 272 ex
7. Storskrake	38 581 ex
8. Grågås	23 580 ex
9. Salskrake	20 538 ex
10. Storskarv	18 849 ex

Återigen ett stort TACK till Thomas Nilsson och Johan Wolgast som räknat från Valjeviken till Edstorpsviken. Själv har jag räknat övriga delar från Bröms i öster till Järnavik inkluderat de stora öarna. Till min hjälp fanns även Ulf Oscarsson på söndagen och Lars Olsson på måndagen. Tack också till de fågelskådare som tar för vana att skriva in antal på sjöfåglar som ses under vintern i Svalan. Det borde vara fler som ägnade sig åt att räkna eller uppskatta antalen i flockarna. Eftersom perioden kring huvudräkningsdagarna är en vecka innan och en vecka efter, så finns det arter och antal som då kommer med i materialet. Dessutom skulle jag då ha stor möjlighet att jämföra siffror inrapporterade på Svalan.

Art	2010	2011	2012	2013	2014	Totalt 1976-2013
Knölsvan	1954	1446	1223	1196	117	49042
Mindre sångsvan	0	0	0	7	15	23
Sångsvan	226	152	122	153	411	7532
Spetsbergsgås	0	0	0	0	8	8
Sädgås	128	0	6	1076	688	6384
Bläsgås	3	0	0	4	17	71
Grågås	280	6	2376	1189	3331	23580
Kanadagås	483	1	183	257	217	8554
Vitkindad gås	0	0	30	1	21	66
Gravand	0	0	0	0	0	25
Bläsand	1	0	0	1	4	47
Snatterand	8	5	20	18	15	102
Kricka	6	7	132	12	75	996
Gräsand	8413	4890	13475	6774	12431	222636
Stjärtand	0	0	0	2	3	20
Skedand	0	0	0	0	0	3
Brunand	1137	672	1304	1362	945	42272
Vitögdd dykand	1	0	0	0	0	1
Vigg	29195	25947	44845	44515	37354	1101531
Bergand	988	254	390	521	545	7934
Ejder	4	6	12	23	9	1247
Alförrädare	0	0	0	0	0	3
Alfågel	84	31	92	40	68	13419
Sjörre	4	6	45	0	1	176
Svärta	10	1	5	1	0	156
Knipa	2659	2038	2561	3122	2462	76242
Salskrake	1621	1073	682	1415	472	20538
Småskrake	150	583	365	329	389	9960
Storskrake	607	435	862	882	854	38581
Smålom	1	0	1	2	5	90
Storlom	1	1	1	1	4	55
Vitnäbbad islom	0	0	0	0	0	1
Smådopping	62	8	12	17	5	316
Skäggdopping	264	136	393	199	238	7554
Gråhakedopping	3	4	6	3	0	97
Svarthakedopping	1	1	1	0	1	48
Storskarv	258	201	823	330	997	18849
Rördrom	5	0	1	0	0	22
Häger	20	2	14	13	17	1932
Rörhöna	6	1	1	1	2	30
Sothöna	10471	1698	4711	3269	4902	173393
Sillgrissla	1	0	0	1	0	6
Tordmule	0	2	1	2	0	9
Tobisgrissla	0	5	0	2	0	180
Alkekung	0	0	0	0	0	5
Summa	59055	39612	74695	66740	67683	1833750

